

editorial

Invasions o interessos humans?

La introducció d'espècies forànies, altrament dites al·lòctones, no és una qüestió que hagi sorgit fa poc temps. Els romans ja van documentar que el pi pinyoner, una espècie que tenim com a pròpia del paisatge que ens envolta, va ser introduïda pels fenicis i grecs des de diferents indrets de la Mediterrània. Les canyes que cobreixen molts dels torrents i rieres dels nostres contorns o les penques i les figueres de moro escampades per multitud de marges, també són casos d'espècies que segurament van ser introduïdes voluntàriament per tal de cobrir necessitats de tipus alimentari, per la fabricació d'estrís, per la confecció de teixits, etc.

El desplaçament d'espècies d'uns ecosistemes a uns altres s'ha mantingut al llarg de la història. Actualment, però, afavorit per la globalització del mercat mundial i per la facilitat de la mobilitat, tant de persones com de mercaderies, el comerç d'espècies ha crescut desmesuradament i ha fomentat la introducció de noves espècies, de manera exponencial, en períodes de temps molt curts. S'ha propiciat, sobretot, el comerç de plantes de jardineria i d'animals anomenats de companyia que en un principi han quedat confinats en jardins i gàbies igual que les espècies dedicades a l'aquicultura. Moltes d'aquestes espècies no progressen en la nova localització de manera silvestre, malgrat que s'escapin del seu confinament. Són espècies que en la seva majoria sempre necessitaran atencions especials per sobreviure. Malgrat tot, algunes són prou resistents, s'adapten molt bé al seu nou territori i desplacen les espècies autòctones.

També s'ha promogut de manera massiva, per qüestions econòmiques i lúdiques, la introducció directa al medi natural d'espècies animals per fomentar la caça i la pesca, i d'espècies vegetals en règim de silvicultura, per la sustentació de marges i talussos que donen via lliure a la seva possible expansió de forma indiscriminada. Com a exemples força

coneguts podem anomenar els silurs introduïts en pantans i rius i els eucaliptus que han substituït grans extensions de boscos autòctons.

De manera involuntària, el comerç entre indrets més o menys llunyans també ha promogut el desplaçament d'un lloc a l'altre d'espècies. Algunes d'elles han acabat adaptant-se amb més o menys èxit a les noves destinacions. És conegut el fet que pels voltants dels ports comercials s'hi poden trobar una gran quantitat de plantes estranyes per la flora local i també d'animalons que no corresponen a la fauna de la regió. Això ha passat perquè alguns individus d'aquestes espècies han arribat barrejats amb les mercaderies.

L'expansió d'espècies al·lòctones en un ecosistema sempre és a costa de la competència amb d'altres espècies autòctones. Aquestes espècies forànies que s'adapten i progressen de manera salvatge als nous hàbitats i que competeixen amb les autòctones les anomenem espècies invasores.

Com podrem llegir en diferents articles d'aquesta revista, encara són poc coneguts els mecanismes que ens permetrien explicar com una espècie al·lòctona aconsegueix sobreviure i competir amb les autòctones fins arribar en ocasions a desplaçar-les. Tot depèn de la confluència de diferents circumstàncies: estratègies de supervivència de l'espècie, el clima de la zona, la possibilitat d'adaptar-se a nous aliments, l'existència o no d'algun depredador, etc. Així doncs, l'alliberament al medi natural d'exemplars d'una espècie al·lòctona genera una incertesa sobre com hi actuarà. D'aquí la responsabilitat que tenen les persones i els col·lectius quan decideixen introduir al medi natural algun animal o planta que no n'és propi.

La immensa majoria de la població segurament mai no havíem pensat que les espècies forànies poguessin representar un problema ecològic de gran envergadura. Tanmateix aquesta suposició ja és una realitat, el des-

plaçament d'espècies genera una pèrdua important de biodiversitat, que pot arribar a la substitució total d'espècies (extinció, en alguns casos), com ha succeït amb els endemismes zoològics de la majoria de les illes mediterrànies. Això sí, només s'entén que és un problema quan el fet causa algun dany econòmic, com el musclo zebra al riu Ebre, que obstrueix canonades i filtres, o quan ens causen alguna molèstia, com amb les cridaneres cotorretes, o quan es converteixen en plaga, com amb els conills o les rates a Austràlia, etc.

La mateixa espècie humana és una espècie invasora, no ho oblidem. En aquest procés d'invasió, ha volgut adaptar el medi als seus interessos i proporcionar-se recursos i benestar. I aquest projecte dominador (un mandat bíblic) ha implicat altres espècies, que han generat conflictes de competències. Ara se'ns ha girat feina: controlar el nostre procés invasor, que potser s'està convertint en desmesurat, i el que hem promogut amb altres espècies.

La dificultat per revertir el procés d'invasió d'una espècie és immensament complex, costós i amb dubtoses possibilitats d'èxit. L'actuació més important i assenyada que podem portar a terme és prevenir el fenomen, com en d'altres problemes de tipus ecològic i ambiental. Les actuacions polítiques són importants (lleis, regulacions, pressupostos...), però les actituds personals ho són tant o més (pensem en el tema de les mascotes, per exemple).

En aquest número de l'Atzavara hem volgut donar a conèixer com es produeixen els processos invasius d'espècies en ecosistemes que no els són propis i la repercussió que tenen en el medi natural. Els diferents articles d'aquesta revista són el recull de les conferències del seminari que, amb el títol *Invasions!*, va organitzar la Secció de Ciències Naturals del Museu de Mataró entre els dies 7 de maig i 4 de juny de 2008, per difondre aquest problema d'abast mundial.

